

Suomalaista televisiohistoriaa nostalgiannälkään

Jenni Hokka (2014) *Kakkoselta kaikelle kansalle. Kuulumisen politiikka YLE TV2:n arkirealistisissa sarjoissa. Väitöskirja, Tampere: Tampere University Press, 324 s.*

Kun suomalaista hyvinvointivaltiota alettiin 1960-luvulla rakentaa, odottivat monet Yleisradion ottavan osaa projektiin. Julkisen palvelun televisioyhtiönä Yleisradion oletettiin tarjoavan yhteiskunnallista tietoa, joka auttaisi kansalaisia toteuttamaan uusia velvollisuuksiaan. Jenni Hokan väitöskirja *Kakkoselta kaikelle kansalle. Kuulumisen politiikka YLE TV2:n arkirealistisissa sarjoissa* havainnoi hyvinvointivaltion rakennusprosessia televisiotutkimuksen ja mediahistorian näkökulmista. Hokka tarkastelee tapaa, jolla YLE TV2:n arkirealistiset sarjat 1960–1990-luvuilla ottivat osaa rakennusprojektiin kutsumalla katsojia kuulumaan sukupuoleen, luokkaan ja hyvinvointivaltioon. Väitöskirjallaan Hokka osoittaa, että aiemmin lähinnä sosiologisessa ja psykologisessa tutkimuksessa hyödynnetyllä kuulumisen politiikan käsitteellä on paikkansa myös televisiotutkimuksessa.

Väitöskirjan aineisto koostuu seitsemästä YLE TV2:lla 1960–1990-luvuilla nähdystä sarjasta: *Heikki ja Kaija, Rintamäkeläiset, Tankki täyteen, Reinikainen, Sisko ja sen veli, Fakta homma* sekä *Kyllä isä osaa*. Sarjojen ohella Hokka analysoi sarjoista kirjoitettuja kritiikkejä ja niissä tapahtuneita muutoksia. Keskeistä analyysille onkin historiallisuus. Hokka korostaa (s. 30) ensisijaisena tutkimuskohteenaan olevan sarjojen sijaan nimenomaan YLE TV2:n sarjojen historia. Toistamalla performatiivisesti tiettyjä käsityksiä, arvoja, normeja ja käytäntöjä sarjat tuottavat kuulumisen tai ei-kuulumisen tunteita. Aineiston pitkä tarkasteluväli 1960-luvulta 1990-lu-

vulle paljastaa kiinnostavasti diskursseissa tapahtuneen liikehdinnän. Esimerkiksi *Heikin ja Kaijan* työväenluokkaisia päähenkilöitä pidettiin vielä 1960-luvun alun kritiikeissä sydämellisen tavallisina, mutta saman vuosikymmenen loppupuolella sarjaa alettiin niin vasemmistolaisissa kuin oikeistolaisissakin lehdissä arvostella pyrkimyksestä keskiluokkaisuuteen ja porvarillisuuteen. Mitään yleistä kaavaa arkirealistisissa sarjoissa tapahtuneista muutoksista Hokka ei kuitenkaan lukijoilleen pyri tarjoamaan – ja hyvä niin! Onhan muutoksissa kyse enemmänkin liikehdinnästä erilaisten arvojen välillä kuin tiukan yksisuuntaisesta trendistä. Toisaalta jonkinlaisten suuntaavivojen karkeakin määrittely olisi kirjan historiapainotuksen huomioon ottaen palvellut lukijaa kokonaiskuvan synnyttämiseksi. Ainakin itse kadotin paikoin otteen siitä, millaiset diskurssit olivat tyypillisiä millekin vuosikymmenelle.

Sisällöllisesti *Kakkoselta kaikelle kansalle* jakautuu neljään pääluukuun. Ensimmäisen luvun teemana ovat aineistosarjojen kritiikit ja niiden kautta sarjoille tarjotut tavallisuuden, kansanomaisuuden, suomalaisuuden ja tamperelaisuuden kehykset. Vaikka kyseiset kehykset näyttävät sarjojen kohdalla itsestään selviltä, Hokka korostaa (s. 43), että niiden syntytausta on performatiivinen. Tarkastelutapa muistuttaa Anu Koivusen väitöskirjassaan *Performative Histories, Foundational Fictions. Gender and Sexuality in Niska-vuori Films* (2003) tekemää analyysia. Hokka kirjoittaa esipuheessaan (s. 9) Koivusen teoreettisen ajattelun näkyvän työssään vahvana. Uutta on kuitenkin kulttuuristen kehysten tarkastelu kuulumisen politiikan näkökulmasta. Kun esimerkiksi *Reinikaista* on kiiteltä kritiikeissä kansanomaisuudesta, on sen samalla esitetty ilmaisevan henkilöhahmojensa kautta jotain olennaista suomalaisesta kansanluonteesta. Toisaalta kansan käsitteellä ei *Reinikaisen* kritiikeissä ole yleensä viitattu koko suomalaisten joukkoon. Sen sijaan kansalla on tarkoitettu erityisesti alempia säätyjä, joiden suusta on voinut olettaa kuulevansa myös *Reinikaisesta* tuttuja hokemia. Hokan analyysi on läpi luvun selkeää ja huolellista. Pitkähkön luvun päätteeksi lukija jää kuitenkin toivomaan,

että sen keskeiset havainnot olisi tiivistetty osion loppuun yhteenvedoksi. Nyt tavallisuuden, kansanomaisuuden, suomalaisuuden ja tamperelaisuuden kehykset jäävät lukijan päässä osittain erillisiksi.

Väitöskirjan toisessa ja ehkä kiinnostavimmassa luvussa Hokka pohtii, miten YLE TV2:n arkirealistiset sarjat ovat erityisesti lavastuksen ja puvustuksen keinoin tuottaneet tai torjuneet ”luokkaisuutta”. Hokan perustelut lavastuksen ja puvustuksen tarkastelulle luokkaisuuden symboleina ovat osuvia. 1960- ja 1970-luvuilla elinkeinorakenne Suomessa muuttui, mikä johti kaupungistumiseen, ostovoiman kasvuun ja tuloerojen tasoittumiseen. Ensimmäistä kertaa huonekalujen ja vaatteiden kaltaisten kulutustavaroiden kautta oli mahdollista osallistua luokkarajojen määrittämiseen ja kertoa toisille identiteetistään ja arvoistaan. Hokka tarkasteleekin, millaisen merkityksen sarjojen henkilöiden vaatetus ja fyysinen elinympäristö saavat tarinoissa. Koska puvustustutkimuksessa on yleensä keskitytty lähinnä speaktaakkelimaisen vaatetuksen analysointiin (s.123), on erityisen ilahduttavaa, että tällä kertaa tarkastelun kohteeksi ovat päässeet arkirealistiset sarjat. Hokan analyysissä huomio suunnataankin muun muassa Rintamäen Leenan vaatimatomiin navettamekkoihin ja *Kyllä isä osaa* -sarjan äidin toppahousuihin.

Vaikka sukupuoli on vahvasti läsnä jo väitöskirjan toisessa luvussa, ottaa kolmas luku sukupuolen läheisemmäksi tarkastelun kohteeksi. Aineistosarjoissa sukupuoleen kuulumisen on usein kuulumista heteroseksuaaliseen avioliittoon. *Heikki ja Kaija*, *Rintamäkeläiset*, *Tankki täyteen*, *Fakta homma* ja *Kyllä isä osaa* kuvaavat yhden tai useamman avioparin elämää. Niistä etenkin *Heikki ja Kaija* ja *Rintamäkeläiset* uusintavat käsitystä perustavanlaatuisesta sukupuolierosta ja sukupuolten vastakkaisuudesta. *Reinikaisessa* ja *Siskossa ja sen veljessä* päähenkilöt eivät muista viidestä sarjasta poiketen ole heteroseksuaalisen avioliiton osapuolia. Avioliittoa ei edes esitetä tavoitteenmukaisena, vaikka niin Reinikainen kuin *Siskon ja sen veljen* Tuija ja Immukin etsivät jatkuvasti kumppania. Sarjojen sivuhenkilöiden kautta

avioliitto näyttäytyy päivittäin riitaisana ja epätyytyttävänä tapana elää elämää. Tämä on erityisen kiinnostava huomio, mitä tulee ainakin omiin arkirealistisiin sarjoihin liittämiini mielikuviin. Vaikka avioliitto ja parisuhteet ovat kaikissa tarkastelluissa sarjoissa keskustelun kohteena, löytyy liikkuvuutta avioliiton kehystystavoissa yllättävänkin paljon.

Väitöskirjan viimeisen luvun tarkastelun kohteena on, miten aineistosarjat ovat juonensa ja tarinansa kautta tarjonneet tai torjuneet hyvinvointivaltion kansalaisuutta identifikaation kohteena. Hokka havainnoi taitavasti hyvinvointivaltioideologian edellyttämiä sosiaalipoliittisia uudistuksia ja niistä käytyjä kamppailuja osana YLE TV2:n arkirealistisia sarjoja. Vaikka esimerkiksi *Heikin ja Kaijan* on aiemmassa tutkimuksessa oletettu toimineen hyvinvointivaltion uudistusten kritiikittömänä puolestapuhujana, on sarjan suhde muutoksiin Hokan mukaan (s. 217–220) monitahoisempi. Sarja korostaa sosiaalipoliittisten päätösten vaikutusta yksilöiden ja perheiden elämään mutta myös pohtii, saavuttavatko kaikki edut niiden oikeutettuja saajia.

Hokan analyysi on läpi väitöskirjan tarkkanäköistä ja havainnollistavaa. Lukuisat esimerkit paitsi tukevat väitettä YLE TV2:n sarjoista kuulumisen politiikan harjoittajina myös aikaansaavat kirjaan viihdyttävän nostalgisen sivujuonteen, jossa jokainen sarjoja lapsuudessaan tai nuoruudessaan katsellut voi mielessään palata tuttuihin tapahtumiin. Myös Hokan kirjoitustapa on jouhevan mukaansatempaava ja edesauttaa keskeisten väitteiden seuraamista. Kirjaa voikin lämpimästi suositella kaikille televisiohistoriasta kiinnostuneille tai yleisesti TV2:n arkirealistisia sarjoja kaipaaville sohvaperunoille.

Kaisu Hynnä